

Դ Ի Տ Ա Կ

Բ Ի Ի Զ Ա Ն Դ Ե Ա Ն

Ի Խ Ն Դ Ի Ո Յ

Ը Ն Կ Ե Ի Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Ա Ր Շ Ա Բ Ո Ւ Ն Ե Ա Յ

1813.

10 30 60 90 120 150 Հ Ո Կ Տ Ե Մ Բ Ե Բ :

Զ Վ Ի Յ Յ Ե Բ Ի :

Փ Բ Ա Ն Ս Ա :

Պ է Խ Խ Խ . 9 Հ ի Կ Ե Բ Ե Բ Ե Բ :

Փ Խ Ե Խ . 20 Հ ի Կ Ե Բ Ե Բ Ե Բ :

Սեպտեմբերի 22 ին, առաւօտեան սա-
հաժը 3 ու կիսուն բոլոր Քալի-
բոյին մէջ եղաւ մէկ սաստիկ շարժմը, բայց
մէկ փամբ չի պատճառեցաւ աս շարժէն :

Ս ան կաււ . 1 Հ ի Կ Ե Բ Ե Բ Ե Բ :

Սա դաւառ չորս կողմէն շրջապատած
լեռներուն վրան ու տակը, պատահեցաւ
մէկ քանի արտաքոյ սովորուէ դիպումներ
ներ : Սեպտեմբերի 9 ին, 3 օտարական
կերթայինկոր Ֆինսկոն քաղաքը, ու եր-
բոր կանցնէինկոր Աւստրալացէն, սառած
մնացին հոնտեղը : Մէկ քանի օրմը ետե
Սաքս քաղաքին մէջ մէկ քանի հոգի զայ
եղան հիւսիսը տակ : (*) (Օրափ . Կայս :

Հոկտեմբերի 16 ին ֆրանքֆուրթէն գրը-
ուած խապարները հաստատեցին, Թէ Կա-
բօլէօն կայսեր մեծ բանակը Տրէզուայէն
եա քաղկեցաւ դէպ 'ի Վուրդձէն' մօտիկ
Լիբսիայի, ու հոնտեղի շրջանակները բա-
նակեցան :

29 ին :

ձիւն կուգայ կըղկղվինէ, երբեմն կըլլայ
որ մէկ պատճառովմը կի՞ քամիով կի՞ իրեն
ծանրուենով լեռան Թէփէէն կըկրթի մէկ
կտորմը ու կըսկըսի դէպ 'ի վար գլորելու
աս ձիւնին զանդոճածը կըտորեւով մինչեւ
լեռան տակը հասնինէ, լեռան չափ բան-
մը կըլլայ, ու ինկած տեղը մարգմը կամ
չինուածքմը կի՞ ծառմը դըռնըվինէ մէկէն
հիմնահատակ կըկործանէ, զայ կընէ :

(*) Երբոր բարձր լեռներուն վր շատ

Վայսրուհին կառավարեց Քրանսայոն՝ առաւ Ռեծ
Բանակէն աս հեփեւեալ խապարները, որ Գըռ-
ուած էր հոկտեմբերի 4ին, 1813 :

Լէֆէֆր-Տէնտուէթ Ճէնէրալին վրայ
յարձակեցան դաշնակիցները Սեպտեմբե-
րի 28ին, առաւօտեան սահաժը 7ին Աւ-
դէմուգուակին մէջ • դաշնակցաց բանակը
կը բաղկանոր 10 հազար ձիաւորէ՝ ու 3 հա-
զար ալ հետեակէ : Աս Փրանսըզ Ճէնէ-
րալը թէպէտեւ պատերազմեցաւ թշնամիին
հետ, բայց որովհետեւ թշնամիին զօրուէր
քան զիրենիւ խիստ շատ ըլլալով, պարտա-
ւորվեցաւ ետ քաշվիլ՝ սաստիկ կրակ ընե-
լով թշնամիին վրայ, որով շատ մեծ մեծ
փոս հասուց իրեն ետեւէն եփօնեցուն :
Փրանսըզին կողմէն 300 հետեակ զօր
միայն զայ եղաւ, և հասաւ մինչև Սապէ-
գետը • աս թշնամուց գունդին վրայ կը-
հրանայէր, Բլաթով ու Թօֆիլման Ճէ-
նէրալները : Բօնեաթովսի Ճէնէրալը
Փրանսըզի կողմէն շուտմը նորէն գնաց Աւ-
դէմուգուակին վրայ, ու բոլոր հոնեղը
մտած դաշնակիցները ցրուեց փախուց դէպ
'ի Պօժմիս, ու գերի բռնեց 400 հոգի :

Սեպտեմբերի 27 ին Մոսքայի Բերնէ-
բէն գնաց առաւ Տէսսաուէն՝ որուն մէջ
մտեր տիրապետորէր Շլէսի գունդը, ու
ցրուեց զամենեւն անկից • երբոր էր թէսի
օրը նորէն հասան հոն Շլէսները բազ-
մաւթ, Փրանսըզներուն ձեռքէն առնե-
լու համար քաղաքը, կիլլէմինսթ Փրան-
սըզին Ճէնէրալը թողուց՝ որ Թօֆի մէն
զին չափ իրեն մօտեան դաշնակիցները,
և ան ատենը կրակ թափեց ասոնց վրայ
իրեն թօփերով, ու շատ փոս տալով ետ
բռեց քաղաքի մօտերէն :

Հոկտեմբերի 3 ին Սէզլայի մէջ եղած
դաշնակցաց զօրը Էլթթէր գետը անցաւ
ու սկսաւ դալ Պէսթուանո Ճէնէրալին
դէպ՝ որ կեցեբէր իրեն բանակով մէկ
տեղմը, որ չորս կողմէն թուրքերով ու
լիճերով պատած էր ամուր կերպով : Ա-
ռաւօտեան սահաժը 9ին մինչև իրիկվան
սահաժը 5ը, դաշնակիցները 6 անգամ
զարնովեցան աս տեղին հետ, և 6 անգա-
մալ ուղածին չկաշողեցաւ • Փրանսըզի
կողմէն զայ եղաւ 500 հոգի չափ մեծածով
վերաւորածով, իսկ դաշնակիցներուն կող-
մէն 6 հազար հոգի : Այսպիսի դանաղա-
նութեւ պատճառը եղաւ Պէսթուանո Ճէ-
նէրալին ալէկ կեցած դիմը :

Ասկից ետեւ երբոր Պէսթուանո Ճէ-

նէրալը տեսաւ թէ նորէն հասան իրեն
վրայ դաշնակիցները քան զառջինը աւելի
բազմաւթ, Մոսքայի Բերնէբէն հետ
ետ քաշվեցաւ ու գնաց Մուլտա :

Վայսրուհին կառավարեց Քրանսայոն՝ առաւ Ռեծ
Բանակէն աս հեփեւեալ խապարները, որ Գըռ-
ուած էր հոկտեմբերի 15ին :

Վաթթէն կայսրը հոկտեմբերի 7ին ելաւ
Տրէդայէն, 8ին հասաւ Վուրդէն, 9ին
էր Տուպէն : Իւէնիէն Ճէնէրալը գնաց
Վիսթմուգուակին վրայ, անցաւ Էլզա գե-
տը ու գնաց Ռօսըր քաղաքին վրայ, տիրա-
պետեց Տէսսաուի կամուրջին ետեւի կող-
մին, անկից գնաց Ալէնին վրայ : Պէս-
թուանո Ճէնէրալը գնաց Վաթթէնու-
ակին վրայ, ու տիրապետեց ան տեղերուն :
Մոսքայի Բերնէբէն գնաց Տէսսաու քա-
ղաքին վրայ, ասոր դիմացը ելաւ մէկ Պոռ-
չի գունդը : Տէման Փրանսըզին Ճէնէ-
րալը պատերազմեցաւ ասոնց հետ ու ցի-
րուցան ըրաւ, գերի բռնեց 3 հազար հո-
գի ու 7ը կտոր ալ թօփ :

Երբոր աս Ճէնէրալները տիրապետե-
ցին աս ամեն տեղերուն : Վաթթէն կայս-
րը կուգէր անցնիլ Էլզա գետին անդի-
կողմը ու հոնեղվանը պատերազմիլ ըս-
պառնալով Բոստամի ու Պէսթինի • բայց
ամսուս 15 ին իմացաւ թէ Պալիէնայից
Կէմէիին հետ միացած դէպ 'ի ստորին Ռե-
նոս պիտոր յարձակին : Աս անախտուն
լի խապարէն ետեւ, Վաթթէն կայսրը ու
բոլեց որ խալիք քաշվի դէպ 'ի Ռէնօ գե-
տը, վս զի Պալիէնային ապստամբութե-
թիւնակը ուրիշ տեղերէն ալ յորդորեց
որ ապստամբին ետ կենան Վաթթէնէն •
աս պատճառաւ ետ քաշվեցաւ մինչև Լիք-
սիս, ու բոլոր պատերազմին ու բանակին
գերբը փոխեց :

Վաթթէն թէւորին՝ որ կրկէնար Փրէկ-
պէնի, հրաման գնաց որ ետ քաշվի դէպ
'ի ծէնիկ ու Փրօհպուռի, բայց որովհետեւ
նեմցէները ետեւէն առերէին Վաթթէն թա-
գաւորին, անոր համար հրաման գնաց որ
պատերազմելով ետ քաշվի • Թադաւորը
վազեց իրեն գունդով դաշնակիցներուն
վրայ, ու ցիրուցան ըրած բացաւ իրեն
ճամբան • աս գործողութե մէջ զայ եղաւ
դաշնակիցներէն 4 կի 5 հազար հոգի :

Հոկտեմբերի 15ին Փրանսըզի բանակին
գերբը էր ույսպէս : Վաթթէն կայսր բա-
նակ էր Ռէիանիլիճ՝ մղոնուկէս հետու-
Լիքսիայէն : Պէսթուանո Ճէնէրալը բա-
նակերէր Լիմտէնօ : Վաթթէն թադաւոր-
ին

բին բանակին ալ կորն կրկնար Տօհ-
լիւք, իսկ ձախ կողմը Լիւպերվոլքովն թա-
լէմցէին բանակը որուն կառավարը էր
Ճիւլայի Ճէնէալը, բանակերէր Լին-
տէնցին առջևը, մէկ բանակմնալ կրկե-
նար Չուէնքօ. իսկ մէկալ մնացած զօրաց
բանակին ձախ կողմը կէջերէր Կրօպէն, ալ
կողմը Կառմորֆ: Վուրդէնին, Էու-
լէմյուռակին կամուրջները՝ որ ձգուած
էր Մուլաա գետին վրայ, ֆրանսրգնե-
րուն իշխանուէր տակնէին. աս պատրաս-
տութիւնները կը դաշակէին մէկ սաստիկ ու-
արկնահէղ պատերազմը:

Կայսրուհին կառավարէր Բրանսպուս անու մէ-
քանիէն աս հեղեղալ խառախէրէր հոկտեմ-
բեր 16ին:

Նոյեմբերի 15ին Բրինչլեք Շվաբի-
պէսը՝ որ կը հրամայէր Կէմպէի գունդին,
հրատարակեց իր զօրացը թէ ամուսն 16ին
պիտոր ըլլայ որովհ պատերազմը ֆրան-
սրգնէրուն հետ:

Ամուսն 16ին, առաւօտեան սահալքը
9ին, դաշնակից զօրաց մեծ բանակը վա-
ղէց ֆրանսրդներուն վրայ, ու կը ջանար
յայտնադէս դալ միանալ իրեն բանակին
ալ կողմանը հետ. շուտով տեսնուեցաւ 3
մեծ գունդ, առնց մէկը կերթարկոր
Էլաթէր գետին քէնարէն Տօհլիւք գետին
դէմ, մէկալը Վաշէյ գետին դէմ, երկը
որ էր բանակին կեդրոնը, դնաց գէպ'ի
Լիւպերվոլքովն թալէմցէին. աս 3 գունդին առ-
ջէն կերթարկոր 200 կառ թօփ: Կաթ-
լէն կայսրնալ շուտով կարգադրեց իրեն
բանակը ու սկսաւ պատերազմը: Սահալքը
10ին թօփերուն կրակը խիստ շատ սաստ-
կացաւ, սահալքը 11ին, երկու բանակը
կէջած վերի ըսած գետերուն առջևը՝ կը
պատերազմէին որ սաստիկ, դաշնակիցնե-
րը 6 կամ 7ը հեղ զարնուեցան աս գետե-
րուն հետ, և այնչափ անգամալ ետ վերադա-
նուեցան՝ լցնելով ճամբայները իրենց զօ-
րաց լէշերով: Վերջապէս աս գետերը
ֆրանսրդներուն ձեռքէն մինչև կէսօր,
ու գետի բուններէն դաշնակիցներէն 2 հա-
լար հոգիի չափ: Գրեթէ աս միջոցիս, մեծ
թարանթօփ տուգան չօրցողէն ճամբայ
էլաւ ու դնաց մէկ դաշնակցաց ամրոցին
վրայ՝ որ առաւ հետէ Դարբէնթիէ ֆրան-
սրգն Ճէնէալը կրակի զօռով, ու տիրա-
պետեց բոլոր թօփերուն հանդերձ քանի
մը գետի բուններով:

Կաթլէն կայսրը կարծելով թէ հաս-
րէ պատերազմին որովան ժամանակը, հրա-

մայեց Ռէճիօյի տուգային՝ որ երթայ Վա-
շէյին վրայ, 2 պահապան զօրաց գուն-
դով. հրամայեց թարվիկ տուգային՝ եր-
թալ Լիւպերվոլքովն թալէմցէին վրայ նմանա-
պէս երկու պահապան զօրաց գունդով,
և հրամայեց որ զապի ընեն ան անտառը,
որ կիշար աս վերջի ըսած գետին ձախ
կողմը: Աս միջոցիս մէջ ինքնալ 50 կառ
թօփով զօրացուց իրեն բանակին, կէդր-
նը, և աս գործողութիւն ու գերբերով ինչ
կատարածի ակնունքինէ այնպէս եղաւ,
դաշնակիցները ետ քաշուեցան, ու պատե-
րազմին տեղը ամբողջ ֆրանսրդին ձեռքը
մնաց. դաշնակցաց բոլոր զօրքը կէսօրէն
ետեւ սահալքը չին ետ քաշուելու հետ էին:

Դաշնակիցները հէմն վաղեցին ետեկ
պահած զօրացը իրենց օգնութիւն հասցը-
նելու համար: Մերֆելտին քօնթէն՝ որ
էր Ճէնէալը Կէմպէի ետեկ զօրաց, պա-
տերազմ մտաւ 6 խոշոր գունդով, ու օգ-
նութիւն հասաւ ամեն զօրաց՝ ամեն պա-
տերազմ եղած տեղերը: Նմանապէս Մու-
կովին կայսրական պահապան զօրաց գուն-
դը վաղեց մտաւ պատերազմ՝ իրենց գուն-
դին կեդրոնը զօրացընելու համար: Մու-
կովի պահապան զօրաց գունդին ձիաւոր-
ները, ու Կէմպէին դաշնակիցները, իրենց
բանակին ձախ թևէն յարձակեցան վաղե-
ցին ֆրանսրդի գունդին ալ թևին վրայ.
առին Տօհլիւք գետը ֆրանսրդներուն
ձեռքէն, ու պաշարեցին չորս կողմէն քա-
ռակուսի ձևով Գելուէի Տուգան իրեն
գունդովը: Աս միջոցիս Կաթլէն թագա-
ւորը Լաթօն Մօպուռի Ճէնէալին զրա-
հաւոր գունդովը Վաշէյ գետին ձախ կող-
մէն կրակ ըրաւ դաշնակցաց ձիաւորներուն
վրայ ան ատենը՝ որ ատեն ֆրանսրդին
Լէճի ձիաւորները, ու վերայ ձիաւորնե-
րը պահապան ըսված գունդին՝ կրակ կը
նէին կողմը ալ կողմէն դաշնակցաց վրէ: Դաշ-
նակցաց ձիաւորները բոլորովին յաղթուե-
ցան. երկու ամբողջ Ռէճիօյն թագաւոր
փութեցան պատերազմի դաշտին մէջ: Լէ-
թօրթ Ճէնէալը որ կը հրամայէր աս ֆը-
րանսրդի զօրաց գունդին վրայ 300 Մու-
կովի ու Կէմպէի գետի բունեց, նմանապէս
Լաթօն Մօպուռի Ճէնէալնալ բունեց
քանիմը հարկւր գետի՝ Մուկովի պահա-
պան զօրաց գունդէն:

Ասիկայ ետեւ շուտով Կաթլէն կայսրը
առաջ քշեց Կուրիալ Ճէնէալին գունդը
օգնութիւն հասցընելու համար Բրինչլեք
Բօնեաթօփին. աս Ճէնէալը վաղեց
մէկէն գէպ'ի Տօհլիւք գետը, զարնուե-
ցաւ դաշնակցաց հետ թիւֆնիկ խշտերով,
գէ

գեղը առաւ առանց մէկ թիւ ֆէնիմը պար
պէշու, ու բռնեց 1200 դերի • ասոնց մէջ
նէր Մէրֆէլտ գլխաւոր ասոնց Ճէնէաւ
ը : Ֆրանսըղի բանակին ալ գին այսպէս
յաջող երթալով, թշնամին սկսաւ ետ ետ
քաշվիլ : Ֆրանսըղի ետէկ պահպանն զո-
րաց թօփերը՝ որոնց վր կը հրամայէր Տու-
րու թ Ճէնէաւը, նշանֆի դուռդին հետ
էր • դաշնակցաց ձիաւորները աստիկ կը
րակ դրին ասոնց վրայ, աս պատճառիս հա-
մար Ֆրանսըղին թօփիները շուտը քա-
ռակուսի ձեռով բաժնրված՝ զարհուրելի
կրակ ըրին երկաթի կտորներով լցուցած
թօփերով, և այնչափ արագ շարժեցան՝ որ
նոյն վայրկեանի մէջ վռնտեցին դանոնք ի-
րենց առջևէն : Մէջոն Ֆրանսըղին երեւե-
լի ու անուանի Ճէնէաւը վերաւորվե-
ցաւ, Լաթուս Մօպուռի Ճէնէաւին՝ որ
կը հրամայէր Ֆրանսըղի ձիաւորներուն վր,
թուաւ կիւլէտիւր մէկ աղբը բոլոր : Ֆր-
անսըղները աս օրվան մէջ կորսնցուցե-
րեն 2500 հոգի մեռածով վերաւորվածով
իսկ դաշնակցաց շնասին վրայ այսպէս կը
սէ Մօնիթօն • „ Իսկ թշնամին կորուստը
առանց բարգաւաճութեան կրնանք հասցը-
նել 25 հազար հոգի ” : Աս պատերազ-
մին մէջ խտտ երեւելի քաջութիւններ ըրին
Բրիտիլիք Բօնեաթօլսքին, ու Լօւիսթօն
Ճէնէաւը • անոր համար Կաթօլէօն կայս-
րը իրեն բարեհաճութիւնը յըցուներու հա-
մար աս Բրիտիլիքներուն ըրած գործքին
վրայ, նոյն տեղը պատերազմի դաշտին մէջ
ըրաւ աս երկու Ճէնէաւը Ֆրանսայու
մասնաւ, ու ասոնց տակի Ռէֆիմէնթի-
րուն, շատոնց պատուոյ նշաններ բաշխովե-
ցաւ :

Աս միջոցիս մէջ Ճէնէաւ Պետիօն
տին դուռդին հետ զարնրվեցան Կովայ,
Թիէկլման, ու Լէրթէնթէին դաշնակ-
ցաց Ճէնէաւները • երկու կողմէն ալ
կը գործածէին յիսուսական կտոր թօփ,
պատերազմը բռնեց 6 սահաթ, բայց դաշ-
նակիցները և ոչ մէկ գիւ տեղ կըցան վա-
տրելիլ : Իրիկվան սահաթը չին, Պէ-
թուանտ Ճէնէաւը որոշեց յայթուէր
իրեն ետէկ զօրաց դուռդով պատերազմե-
լով :

Բարթիսան ալ կողմը որ հեռու էր եր-
կու միոն ուկէս Լիբսիայէն, ու գրեթէ
10 միոն հեռու պատերազմի տեղէն ուր
տեղ կը կենար անձամբ Կաթօլէօն կայսրը,
զարնրվեցան դաշնակիցները Ռաիուզայի
Տուգային հետ, և ան դուռդը որ պիտոր
պաշտպանէր Ռաիուզայի Տուգային դուռ-
դը, մէկ սխալմամբ՝ որ միշտ սովոր է

պատահիլ այսպիսի նեղ ու հարկաւոր ա-
տեն, ելան գացին դէպ ի Կաթօլէօն կայ-
սեր կեցած կողմը ուսկից որ կըլավէր սա-
տիկ թօփի ձայն • իսկ ծովային բոված
խուռքնաւ, խիտ շատ տկար կերպով ա-
ռաջ դարեց • ասոր համար Ռաիուզայի
Տուգան որչափ որ ուժ ունէր նէ սկսաւ
Լիբսիա պաշտպանել աս բոլոր օրվան մէջ
կրաւոր շատ փառ քաջեց իրեն դուռդը,
բայց հիւ մէկ կերպով չի հաւատարի ան
փառին՝ որ ինքը հասուց դաշնակիցնե-
րուն :

Աս զարնրվածքին մէջ վերաւորվեցան
Քօնան ու Ֆրէսերիք Ֆրանսըղին Ճէ-
նէաւները, վերաւորվեցաւ թեթիւ կեր-
պով Ռաիուզայի Տուգան ալ, անոր հա-
մար պարտաւորվեցաւ որ քաշվի դէպ ի
Բարթիս, և ուր զի շուտը կարենայ ետ
քաշվելու, շատ թօփեր առապաններէն վար
ձգած, ու շատ ալ թեռան առապաններ, պար-
տաւորվեցաւ ձգել դաշնակցաց ձեռքը :

Կայսրէնին կառավարը Քրանսայու առաւ մեծ
Բանակէն աս հետեւալ խապարները որ գրած
էր հոկտեմբերի 24ին 1813 :

Մաշեօ կըած սրատերազմը բոլորովին
թշնամոյն մտածած խորհուրդները, լա-
րած թափարդները ոչնչացուց, բայց որով
հետե դաշնակցաց զօրքը անթիւ անհամար
բազմութիւն ըլլալով, նորէն կարգադրեց ի-
րեն բանակը, ու կըցաւ բաւական զօրք
ճակատեցնել Ֆրանսըղի դէմ • գիւէրը
ամարաբուժէ կանչեց իրեն ետեւ ձգած
պատերազմի զօրքերը, և որչափ Սաալէ
դէտին վրայ ալ զօրք կարնէ՝ կանչեց իրեն
մեծ բանակը • ասոնցմէ դատ խապար խոր-
կեց Պէնիկսէն Ճէնէաւին, որ առանց
ուշանալու ճամբայ ելլայ իրեն կեցած տե-
ղէն 40 հազար զօրքով ու գայ հասնի մեծ
բանակը, և շուտը կատարվեցաւ աս հրա-
մանը :

Դաշնակիցները ամսուս 16ին իրիկուսը
ետ քաշվէլէն ետե 6 միոնի շափ առջէ պա-
տերազմի տեղէն, ձեռք ձգեցին մէկ աղէկ
ու ուժով գիրքը ու կարգաւորվեցան հին
տեղը, անոր համար Ֆրանսըղներուն պէտք
էղաւ որ ամսուս 17ին բոլոր օրը ծախեն
խմանալու համար թշնամին գիւրը, և ո-
րոշելու համար թէ որ կողմէն և ինչ կեր-
պով զարնրվին անոնց հետ • ուրիշ կողմ
նէալ սկսեց իր որ աս օրը ծախէին պա-
րաստելու համար առջի պատերազմի մէջ
80 հազար պահած թօփի կիւլէնէրը
սրոնք գործածվեցաւ պատերազմի մէջ :

ուրեմն ասկից կը հետեւի որ դաշնակիցները նալ խէլըն ժամանակ ունեցան ալէկմը պարտաստուելու, ու կանգեղու իրենց օգնուին ան դորքը՝ որ ձգեցին իրենց ետը։ Նաբոլէօն կայսրը լսելունպէս թէ դաշնակիցներուն նորէն օգնուածին հասաւ, և դատաւ իրեն բանակին համար ամուր ու աղէկ գիւրքը, որոնց որ փոխէ պատերազմին գիւրքը, ունի զգաշնակիցները ուրիշ տեղ քաշէ իրենց կեցած տեղերէն։

Ամուս 18ին, առաւօտեան սահաժը երկուքին մօտեցաւ Լեւոնայի չ մոտին չափ տաշա, կարգաւորեց հինուորը իրեն բաժնակը, ալ թէր դրուա Բօննէվիդէ, կէդրոնը բանակեցուց Բորսութէիտ, ձախ թէր կեցուց Սթօնթէթէրիթին մօտերը, և ինքնալ անձամբ ճակատեցաւ թա ըսված ջաղացներուն քովը։ Մայրոյի Բրինչիբէն կեցերէր իրեն բանակով Բարթէա Ըլէզիայի մէջ եղած դաշնակցաց զօրացը գէմ։ Բառուայի տուգան Տօնկօրովք Ճէնէալին հետ կը գլտէին դաշնակցաց գիւրքը, և կընայէին Լեւոնային վարըները չալային ալ կողմը կենալով։

Առաւօտը սահաժը չին, Նաբոլէօն կայսրը էր Լեւոնէօ գեղը. հրամայեց Պէւթօնաւ Ճէնէալին որ երթայ դէպ 'ի Վէլսաէնթէլ, հնտեղը մէյմը որ ապա հովընէ իրեն բանակը Մալէ գետին բերաններէն, մէյմնալ ապահովընէ իրեն հաղորդակցութիւնը էր Բօննէթին հետ։ Դաշնակցաց թէթէ ըսված ձիաւորները (որ են խաղախները) ջրուեցան աստիս անդին. կէսօրվան մօտերը Պէւթօնաւ Ճէնէալը տիրապետեց Վէլսաէնթէլին, և Մալէ գետին վրայ եղած կամուրջին։

Նաբոլէօն կայսրը երբոր ապահովուց իրեն հաղորդակցութիւնը, հաստատուն ոտքով չեկանցաւ ըսպատելու դաշնակիցներուն։ Սահաժը 9ին լրտեսները խապարբերին Նաբոլէօն կայսր թէ դաշնակիցները չորս կողմէն իրենց վրայ յարձակած դուգան կոր, և սահաժը 10ին սկսաւ նետ վել երկու կողմէն թօփերը։ Բրինչիբէ Բօնէաթովքին ու Լէթօ Ճէնէալները փրանալով կողմէն կը պաշտպանէին որ Բօննէվիդէին կամուրջը։ Նաբոլէօն թագաւորը կը կենար իրեն գունդով Բօնութէիտ, թարանթօն տուգան կը կենար Հօլձօղէն։ Բոլոր աս օրվան մէջ դաշնակցաց ճիւղ ու թափած զօրութիւն Բօննէվիդէին ու Բօննէթին գէմ պօլ ելաւ։ Թարանթօն տուգան առաջ գնաց Հօլձօղէնէն. Նաբոլէօն կայսրը աս միջոցին հրամայեց աս Տուգային որ երթայ կենայ Սթօնթէթէրիթին

գեղը. թօփին կըրակը դարհուրեղ եղաւ աս օրվան մէջ։

Փրանսըղի չին սահաժան զօրաց գունդէն չորս գունդ, ետէի զօրաց խաւարին մէջ յարդաւորված, սկսան առաջ քաշել չորս գլխաւոր պատերազմին տաքցած տեղերը։ Բէճիթի տուգան իրկըվեցաւ Բօնէաթովքի Ճէնէալին օգնութիւն, ու Գրովիլի տուգան ալ իրեն գունդով գըր ուեցաւ սահաժան Լեւոնա քաղքին բերաններուն տուջը։ Դաշնակիցը չորս անգամ ուղեցին առնուել Բօնութէիտ գեղը աստիկ կատարուէ պատերազմելով, բայց այնչափ անգամ ալ վաճառեցան անկից, շատ մեծ մեծ նիւաներ քաշելով։ Նաբոլէօն կայսրը կէսօրէն ետեւ սահաժը չին, առաջ քաշեց իրեն ետէի թօփիներուն գունդը, և ետեւ դարձուց դաշնակցաց կրակը։ Դաշնակիցները պատերազմի տեղէն ետ քաշվեցան երկու մընուկէս միջոց։

Աս ատեն Ըլէզիային մէջ եղած դաշնակցաց զօրքը դարձեցան չալայի վարընէն հետ. աս օրվան մէջ քանի անգամ որ նորէն նորէն դարձեցան աս տեղին հետ, ամենքը ուղեւան հանդերձ մեծ մեծ իրենց նիւստով. իրեք անգամ եկան տեղաւորվեցան գետին ձախ կողմը, բայց իրեք անգամ ալ վաճառեց անկից Մայրոյի Բրինչիբէն թիւթիկին խաւարով։ Կէսօրէն ետեւ սահաժը չին յաղթուել ֆրանսիականները Ըլէզիային մէջ եղած զօրացը գէմ, ինչպէս անտեղնալ ուր տեղ կը կառավարէր Նաբոլէօն կայսրը անձամբ, բայց աս միջոցին մէջ Մաքսնիկցիներուն գունդը, թէ հետեւալը, թէ ձիաւորը, թէ թօփիները, նմանապէս Վիւթէմպէնիկ ձիաւորները, բոլորը մէկէն անցան գաշնակցաց կողմը։ Մաքսնիկցիներուն գունդէն ուրիշ մարդ չեմնաց բաց 'ի Ծէնքօ Ճէնէալէն 500 հոգիով. աս մասնուել չէ թէ միայն ֆրանսիական աշխատանքը փուշ հանեց, այլ դաշնակցաց ձեռքը անցուց շատ ֆրանսիական հարկաւոր տեղերը՝ որոնց պահպանութիւնը յանձնըված էր աս անդին անցնող զօրաց. և ասոնք իրենց գէշ համբաւը վերջի ճայրը հասցընելու համար անդին անցնելունպէս չեկեցին իրենց հետ եղած 40 կառ թօփը, ու սկսան կըրակ ընել Տուրութ ֆրանսիական Ճէնէալին գունդին վրայ։

Աս մասնուել ֆրանսիական գունդին մէջ պատճառած զիւթութեւ հետեւանքը եղաւ որ, դաշնակիցները աստիս անցան Բարթէաէն, ու սկսան քաշել երթալ Թէիտ նիւթին վրայ, ու զան ալ առին և հա

սան Լիբսիայէն անդին երկու միոնուկէս:

Կաթօլէօն կայսրը շուտիւ իրեն պահապան զօրաց ձիաւոր դունդը, Կօնստանթնէն հալով ու 30 կտոր թօփով խրկեց գաշնակցաց դէմ՝ որոնք Բարթօհան երած կերթային որ զարնովելու համար Լիբսիային հետ: Ընքնալ մէկ պահապան զօրաց գունդով գնաց Խէխանիդ զեղը, առ նրկեցաւ նորէն դեղը, ու գաշնակիցները վառովեցան շատ հեռու առ տեղերէն: պատերազմին տեղը ամբողջ կատարեալ մնաց ֆրանսիացիին ձեռքը, և զօրքը եղաւ յառ թօլ Լիբսիայի պատերազմի ճակատներու մէջ ալ ինչպէս որ եղաւ Վաշեօյի պատերազմներուն մէջ:

Վիալ ու Ռօշամպէօյ ֆրանսիացի ճէնէն ռաշները փառաւոր մահուամբ լըմընցուցին իրենց կեանքը պատուոյ գաղտնի մէջ: Իսկ երկու կողմէ զայ եղածներուն վայայտալէս կրսէ փարկու Մօնիթօնը: „Աս“ „օրվան մէջ մեր քաջած փառք կրնայ հաս“ „նիւ 4 հազար հոգիի մեռածներով վերա“ „տրվածներով, բայց Թշնամիին քաջած“ „ինասը պէտք է որ խիստ զարնուրէլ“ „եղած ըլլայ: Թշնամիին մեղմէ հիւ գերի“ „չլեանեց, մենք դերի բռնեցինք անոնց“ „մէ 500 հոգի“:

Գլխերվան սահմանը 6 ին, Կաթօլէօն կայսրը կարգաւորեց իրեն բանակը հեռեալ օրվան համար, բայց սահմանը յին Սօհէէն, Տուշուլուա ֆրանսիացիին ճէնէնաշները՝ որ կը հրամայէին պահապան զօրաց գունդին թօփովներուն, եկան ներկայացան Կաթօլէօն կայսրի՝ իրեն չափովն տակը, համար տալու համար թէ որ չափ բան գործածվեցաւ նոյն օրվան եղած պատերազմին մէջ: նեովէրէ 25 հզր թօփ: Աս ճէնէնաշները ըսին թէ, ետէկ զօրաց խումբին պատերազմի պաշարնալ գործածվեցաւ, և թէ հիմայ ուրիշ բան չկուր նոր՝ բայց եթէ 16 հզր կիւլէ, և այսչափ բանը ձիւտ գործածելով պիւլէ, չլեանէր 2 սահմանի պատերազմի ալ, և անոնք հասնէրանպէս՝ առանց պաշարի կրմինան վերջի հանդիպած պատահարներուն մէջ: զօրքը վերջի 5 օրերուն մէջ նետեց 220 հազար թօփ, և մնածեցին որ առ պաշարը միայն Էրֆուռթին մէջ կրնան պատրաստել, և անոր համար պարտաւորվեցան ետ քաշվիլ բոլոր բանակով մինչև Էրֆուռթ: Աս պարտաւոր բանակաւոնք ֆրանսիացիին զօրաց յիշէ տալու առջի եղած երկու պատերազմին պատուը ու յառ թու թիւր՝ որ զարկին Զարդեցին մէկ Թշնամի մը՝ որ շատ աւելն բազմուն էին ք վերեք:

Կաթօլէօն կայսրը որովհետեւ կարգաւորեց իրեն բանակը որ քաշվին Լիւնտնօնէն դէպի Լիբսիա, բայց առ կարգաւորուելու զբոժուար էր ի գործ գրվելու: Լիբսիայէն մինչև Լիւնտնօն՝ է ճամբայիւ 5 միոն հեռաւորութիւն, 4 կմ է կամուրջով քաղաքած: Որոշեց Կաթօլէօն կայսրը որ Լիբսիա քաղաքին մէջ դնէ 6 հազար հոգի 60 կտոր թօփով, իբրեւ պաշտպան առ անց ներու ճամբուն, և այրել տրվաւ առ քաղաքին լայն ու լարածակ վարչները, ուն ղի մէյուր գաշնակիցները հոն հասնինն տեղաւորվելու տեղ չկոտնան, մէյուր ֆրանսիացիները իրենց թօփերը կարենան համարձակ գործածել: Կաթօլէօն կայսրը վերջապէս չեկրցաւ որոշել որ առ գերեցնի քաղաքը ք Լիբսիա՝ այրէ ու ետըմա ընէլ այլ Սաբսոնեացիներուն բրած անօրէն մատուներ համար, և առ ան թագաւորին առջևը՝ որ Տրեգուայէն եղած միշտ Կաթօլէօն կայսեր հետ ընկերութիւն ընէլ ուրեց, և սաստիկ նեղած էր իրեն զօրքին ըրած անկարողութիւններուն համար: Առաւօտը բոլոր թօփերը ու կահկարասիները, և զօրաց իրեք փայր անցան տակից: Թագաւորին Տուգան ու Բրինչեթ Բօնեաթօփսին պահպանուեցին կրնէին որ Լիբսիայի վարչներուն, մինչև որ բոլոր ֆրանսիացի զօրքը անցնի անկից:

Երբոր Լիբսիայէն զօրքը պարպեցաւ՝ դէսպան խրկեցին ծածուկ Լիբսիայի իւր խանները առաւօտեան սահմանը 6 ին, ու խնդրեցին գաշնակցաց դունդին դիմաւոր ճէնէնաշին թէ աս քաղաքին հետ չընէ պատերազմ, ուն ղի բոլոր քաղաքը հիմուն վին չաղականի:

Կաթօլէօն կայսրը առաւօտեան սահմանը ջին ձի հեծաւ ու եկաւ մտաւ Լիբսիա, գնաց այցելու թիւ թագաւորին՝ որ կեցել էր հոնտեղ: հրաման տրվաւ թագաւորին որ ինչ կուլէնէ ընէ, ու ձեռքէ չի թողու իրեն երկիրները, տրամադրելով զանիկայ ալ ան հոգեով ապստամբութե՝ որ արգէն խմրերէր իրեն զօրաց մէջը: Մէկ պարգալիսինը Սաբսոնիայի զօրաց որ առեկէր Տրեգուայէն, միացուց քաղաքի պահպան զօրաց դունդին հետ, ու ճիւղատեցուց Լիբսիային մէջ թագաւորին կեցած պաշտպան առջևը որ պահպանէր թագաւորը և խաղցընէն զանիկայ թէ որ վտանգվի մէջ կիսալու ըլլային Թշնամեաց յարձակման առջի բերանը: Ասկից վերջը կայսրը գնաց Լիւնտնօն, ու հանտեղը կրտապար որ մինչև վերջի դունդին անցնիլը կամուրջներէն տեսնէ յառաջ ք ետ քաշվիլ ըսկսիլը:

Դաշնակեցիները մէկէն խնացան թէ Փր-
րանսը զօրաց մեծ մասը, պարպուերէ
Լիբիայէն, և թէ ուրիշ բանով չեկող բաց
ի մէկ ուժով վերջապահ գունդէն, զոր-
նը վեցան բոլոր իրենց ուժովը Թարանթոն
տուգային ու Բրինչիլէ Բօնեաթօլսքին
հետ, բայց շատ անգամ ետեւ ետեւ վնաս
վեցան առնոցմէ, և Փրանսը ի վերջոյս
գունդը պաշտպանելով միայն զիրենք ետ
քաշեցան անկից բոլորովին: Բայց Սաք-
սոնիայից՝ որոնք քաղքին մէջ մնացին,
քաղքին պաշտպանութեւ համար, ամբողջ
ներուսն վրայէն սկսան կրակ ընել սաստիկ
Փրանսը զօրաց վրայ՝ աս բանս բռնա-
գտեց զՓրանսըները՝ որ շուտցնեն և
ընեց ետ քաշվելը, ու բանակի կարգա-
րութեւ մէջ շատ մեծ խառնախնդրութեւ
ինկաւ:

Կաթօլէօն կայսրը առաջուց ապաղրե-
րէր զինուորական ճարտարապետներուն
որ լաղըմ բանան մեծ կամուրջին տակը՝ որ
է Լիբիային ու Լիւնտէնօին մէջ, որ էն
մերթն նեղութեւ տակնը հաւան հանէն կա-
մուրջը, ոչ զի դաշնակեցիներուն սաստիկ
յարձակումը քիչմը արգելէն ու ուշացը-
նէն: Տուլուլուա Փրանսը ճէնէնալը,
Մօնֆօնթ Փրանսը զօրապետին յանձ-
նեց որ հոգայ աս բանս, աս զօրապետը
փոխանակ ինքը անձամբ կենալու ու գործ-
քին ուշ գնելուն տեղը, ինքնալ յանձնեց
մէկ տասնապետին և 4 պալմաձիի, որ
աս կամուրջը հաւան հանէն շուտմը եր-
բոր հնոտեղը կրհասնիննէ դաշնակեցի-
րը: տասնապետը ըլլալով մէկ պէօն ու
շաշկոն մարդմը, աչէկմը չըհասկընալով
թէ ինչ պիտոր ընէ, մէկ թիւֆէնի ձայն
մը լսելունպէս քաղքի ամբողջներէն՝ կրակ
արվաւ լաղըմին ու հաւան թոցուց կա-
մուրջը: Մէկ մեծ մամը Փրանսը զօր-
քէն 80 թօփով ու 3 կիֆ 4 հարկար բեռան
առապաներով՝ որ դեռ աստիս չէին անցած
կամուրջէն, մնացին գետին անդին կողմը:

Աս զօրաց գունդին գլխաւոր ճէնէ-
նալները տեսնալով թէ կամուրջը վերջը
վեցաւ իրենց առջեւ, կարծեցին անկից
ետեւ թէ բոլորովին ինկան Թշնամին ձեռ-
քը, մէկ դարհուրելի վախնալու աղաղակ-
մը ձգեցին բոլոր գունդին մէջ ու կրկան
չէին: Թշնամին մեր կռնակնէ, ու կամուր-
ջը կորուրվեցաւ մեր առջեւ: Բոլոր աս
զօրաց գունդը անդին սողին տարմասա-
ղն եղած՝ կըլնային մէկ կերպովմը ազա-
տիկ Թշնամիներուն ձեռքէն: Թարանթօի
առաջան գետը անդին անցաւ լողալով:
Ճէնէնալ Լօուիսթօնը քիչ քաղդ ունենա-

լով ք զառջինը խրատուեցաւ գետին մէջ,
Բրինչիլէ Բօնեաթօլսքին հեծած մէկ կա-
տարի ու կրակոտ ձիւմը վրէժսակեց ջու-
րին մէջ, և անկից վերջը մէջմընալ չեւեցաւ:

Աս մեծ դժբաղդուն խաղալը անտու-
նը հասաւ Կաթօլէօն կայսր ականջը՝ որուն
մէկ ճարմը գրանալու ատեն չեկար, մնա-
նաւանդ որ անկարելի էր այսպէս դժբաղ-
դութեւ ճարմը ընել: Մօնֆօնթ զօրապե-
տը հանդերձ պալմաձիներով յանձնըվե-
ցան զինուորական ատենին:

Ասոնք պատմէն ետեւ կրէն Փարիզուն
Մօնիթօնը այսպէս. « Մինչեւ հիմայ չեմք
» կրնար համրել թէ աս դժբաղդ պատմ-
» հարքէն սրճափ մարդ զայ եղաւ, բայց
» ինչպէս որ կըհամրեննէ մօտիկնալով
» կըհասցնեն մինչեւ 12 հազար մարդ, 100
» բեռան առապայէն աւելի: Աս դժբաղ-
» դութեւ պատահած խառնախնդրութեւ
» զօրաց վեճակը փոխեց յաղթական Փր-
» րանսըն զօրքը հասաւ Էրֆուռթիւթ
» րեւ յաղթուած զօրքմը անկարելի է ստ-
» րագրել ողբը, և ցգըր աս զօրաց՝ որ
» թափեցին Բրինչիլէ Բօնեաթօլսքին,
» ճէնէնալ Լօուիսթօնին ու բոլոր կորիձ
» զօրքին համար՝ որոնք կորսուեցան աս
» ողբալի պատահած դժբաղդութեւ համար:
» Ռէնիէն ճէնէնալին վրայ խաղաղորդ
» չեկայ, չեկողովր թէ արդեօք գերի
» բռնուեցաւ թէ մեռաւ: Իրաւոր դիւ-
» րին բանմընէ երեւակայել սաստիկ ջաւը
» Կաթօլէօն կայսր՝ որ տեսաւ մէկ ան-
» վտարգրութեւ իրեն ամենախոհեմ կոր-
» դարած բաներուն մէջ, սոք ելլաւ իրեն
» ամմէն ջանքը ու աշխատանքները:

« Ամուս 20ին կայսրը անցաւ Սաուէ-
» դետը Վէլսէնֆէլսէն 23ին հասաւ Էր-
» ֆուռթ: Թշնամին որ զարհուրած ու
» սարսափած մնացերէր ամուս 16 ին,
» 18 ին քաշած մնասներէն, աս ամուս
» 19 ին պատահած դժբաղդութեւ ետեւ,
» սերտ առաւ ու յաղթական երեցաւ մեր
» վրայ: Փրանսըն զօրքը այսպիսի փա-
» ռաւոր ելք իրոց ունենալէն ետեւ կոր-
» սնցուց իրեն սիրտը:
» Էրֆուռթին մէջը դատնք մեր ամմէն
» բաները, ուտելիք, պատերազմի սրա-
» շար, զգետա փայտաձ, և ան ամմէն բա-
» ները՝ որ կըլսակէր զօրաց (*): (Մօն:)

Եւ

(*) Աս պատերազմէն ետեւ, Փրանսը-
նէրը առանց ուշանալու մէկ տեղմը, շա-
րունակաբար ետ քաշեցան մինչեւ Ռէնի-
գետը:

Երբոր Ֆրանսուզին թշնամիները մօտեցան Ֆրանսա, և թագաւորութիւն վտանգի մէջ ինկանէ. կայսրուհին կառավարը Ֆրանսացու ժողովքին մէջ ծերակուտին առջև հրաւիրեց զբոլոր Ֆրանսան պատերազմ՝ Եւրէմ իրենց հայրենեաց թշնամիներուն: Ֆրանսան ալ պատասխան տրվաւ կայսրուհիին, ցրցրեւոյ իւրաքանչիւր քաղաք իրենց սէրը իրենց հայրենեաց վրէ: Աս ամեն քաղաքներուն թուղթերը որ իրկեցին կայսրուհիին, մէկիկ մէկիկ հոստեղը գնելը երկայն ու ձանձրալի ըլլալուն համար, կը գնենք միայն ամբողջ Ալէնիօն քաղաքին պատասխանը, վն դի ասի կայ կայրդալով՝ մէկալ մնացածներուն հոգին կը ընայ մարդմակաբերել, բայց ի վրայսր Թովի, մէկալ մնացածներուն ալ պաղի սիին էն հարկաւոր հատուածները գնենք:

Ալէնիօն քաղաքին խրիած Բուդլը՝ առ Կայսրուհին կառավարը Ֆրանսայոս:

«Ո՛ր է ան Ֆրանսուզը՝ որ բոլոր սրտով չեշարժի ու պատրաստ չըլլայ զոհելու իրեն ամեն ուժը, կարողութիւնը, ու ամեն ունեցածը չունեցածը, երբոր ձեր վեհափառութիւնը կրկնեց զանոնք Նաբօլէօն կայսեր, հայրենեաց ու աղբային փառաց անունով: Նաբօլէօն կայսեր մեծ անունը կը յիշեցունէ մեղի ամեն մեր պարտքը՝ որով կը պարտաւորվինք ծառայելու մեր թագաւորին, և նաեւ ան ամեն զարմանալի ու խելքէ դուրս ըրած դործքերը, որով արժանանցն ըստացաւ անմահ ու յաւերժական իրաւունքը փառաց:

«Մեր հայրենիքը... Նաբօլէօն կայսրը ամբողջ անարատ արվաւ մեղի, խաղցրեւոյ մեծամեծ խոնովութիւնները, ու վնտեւոյ ան օտարականները, որ կսպառնային ոչնչացընել մեր հայրենեաց երկիրները:

«Մեր աղբային փառքը, ու նոր նոր պայծառութիւնները, թող շնորհակալ ըլլան իրեն մեծ ու զարմանալի խելացը՝ որով զֆրանսան փառաւորեց բոլոր աշխարհին առջև այսպիսի փառքով, և աս փառքը ինքը միայն գիտէ ինչպէս պէտք էն պահել:

«Ո՛ր թագուհի. բնակիչները Ալէնիօն քաղքին միացած բոլոր Ֆրանսուզներուն հետ, կը համարձակին աղափարել ձեր վեհափառութիւնը ցրցրեւոյ իրենց սէրը, ու իրենց մէկ սիրտ յարումը: Ասոնք ամենքը մէկ սիրտ մէկ բերան երգում կընեն Մեծի Նաբօլէօնի կենակցին, ու հռոմայոս թագաւորին մօրը առջևը, թէ հիշ մէկ բռնութիւնը չի կրնար պաղեցընել իրենց վառված նախանձը, և փնտել իրենց հաւատարմութիւնը՝ երբոր կը հրաւիրվին պաշտպանել ան ամբողջ որ զարդարված է առաքինութիւններով, ու քաղաքներով, որուն առջև ամեն որ կը ներկայանան մեր պարտաւորութիւնները մեր բաղձանքը, ու մեր յոյսը»:

Մեղին քաղաքին:

Ո՛ր կայսրուհի հեմն դու հրաւիրէ դմեղ պատերազմ՝ մեր հայրենեաց ու աղբային փառաց անունով, և մեր հայրենեաց պատիւը ու փառքը պաշտպանելու համար: Պատրաստ է մեր սիրտը, մեր բաղձը, մեր որդիքը, մեր ստակը. և որ քան զամեն մէկ մեծ է մեր անձը և կենսքը՝ անխնայ զոհ է աս բաներուս համար:

Նեօֆալէւ քաղաքին:

Ո՛ր թագուհի, ձեր բոլոր ժողովուրդները լեցին ձեր հրաւիրանացը. ժողովուրդ մը որ միշտ սորվեր յաղթելու, դժկամ կեցաւ սաստիկ այսպիսի ընդդիմութեան որուն չէր յուսար ամենեւին հանդիպել յետ անհամար յաղթութիւններէն, որ ըրաւ 20 տարվան միջոցի մէջ. ձեր վեհափառութիւնը միշտ յիշեցընէ մեղի աղբային փառքը...: Ամեն Ֆրանսուզները վաղ եկան իրենց դործքերէն, ու զեցին զենք պաշտպանելու համար հայրենեաց ու իրենց թագաւորին փառքը... պատժել ընդէլ բոլորովին մէկ թշնամիները՝ որ շատ անգամ յաղթելուցաւ, ու այսպիսի նոր քաջութիւններով անուանի ընէլ Ֆրանսային դորուս կրտսէր Զուլթին: Ի՛նչ ուրիշ դորուս պատճառ մը կընայ սիրտ տալ այսպիսի աղբային պատերազմի իրենց թշնամեացը դէմէն:

(Օրագր. Կայսեր:)

Աս դործքը՝ որ է ստամուլի հիմակվան տառնիս, տասներկնիկ օրը մէրը կը տրուի:
ԻՎԵՆԵՏԻԿ ԻՎԱՆՍ ՍՐԲՈՅՆ ՂԱԶԱՐՈՒ: